

ОТЧИТАНЕ НА ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ

“Ако печеленето на пари е смелост, а опазването им мъдрост, то уметото им използване изкуство.”

Бертолд Ауербах

Те обхващат финансови инструменти в два портфейла – инвестиционен и оборотен. С първия обикновено се получава икономическа изгода в дългосрочен план, а с втория – икономическа изгода в краткосрочен план. Това дава основание първият портфейл да се третира като дългосрочни финансови инвестиции, а вторият – като краткосрочни.

1. ДЪЛГОСРОЧНИ ФИНАНСОВИ ИНВЕСТИЦИИ

Съучастия – парична или друга вноска в предприятието със съвместна дейност, но тук няма участие в капитала. За това съучастие се получава част от печалбата и отговорността е до размера на съучастието.

Дялове – участие в капитала на трети лица, което може да бъде под форма на акции или сертификат за дялово участие /което има капиталов характер/.

Ценни книжа – те са израз на участие в капиталите на трети лица, но не всички осигуряват това участие. Например дълговете, компенсаторни и други ценни книжа нямат капиталов характер.

Инвестиционен имот – може да бъде земя, сграда, с които собственикът им получава приходи или наеми, но те нямат капиталов характер /т.е. с тях не се участва в капиталите на друго предприятие/.

Дългосрочни вземания – предоставени парична средства на трети лица за повече от една година срещу получаване на лихва / предоставени заеми/.

Съгласно МСС и СС се използват следните определения:

Асоциирано предприятие – онова, в което инвеститорът упражнява значително влияние, но което не е нито дъщерно, нито смесено

Значително влияние – право на участие при вземането на решения, свързани с финансовата и оперативна дейност на предприятието, в което е инвестирано, но без право на контрол

Контрол – право за осъществяването на ръководство върху финансовата и работна политика на дадено предприятие

Дъщерно предприятие – предприятие, което е под контрола на друго предприятие – майка

За изчисляване на инвестицията се използват два метода:

Метод на собствения капитал: инвестицията се вписва по себестойност /разходи по придобиването ѝ/ а впоследствие се преизчислява в съответствие с промените в дела на инвеститора в нетните активи на предприятието, в което е инвестирано

Себестойностен метод: инвестицията се води по себестойност /разходите при придобиването ѝ / цена на придобиване/. Тя се формира от заплатената покупна цена и разходи – такси, комисионни, хонорари и др. Цената на придобиване на инвестицията се променя във времето, а инвеститорът отчита приход от инвестицията, когато получава дял от печалбата, възникнала след датата на инвестицията. Всеки доход се

третира като възвръщане на инвестицията и намаление на себестойността на инвестицията.

Пример с използване на метода на собствения капитал:

„Х” АД придобива инвестиция на стойност 20000 лв., което като дял в нейните активи на асоциираното предприятие е 40% от собствения капитал на ”У” АД. Този дял на инвеститора (40%) се запазва и през трите години, за които са отчетени резултатите в асоциираното предприятие и участието на инвеститора:

Дял на инвеститора в асоциираното предприятие	Първа година	Втора година	Трета година
Дял на инвеститора в асоциираното предприятие	40%	40%	40%
Финансов резултат	2000	(30000)	6000
Дял от финансовия резултат	800	(12000)	2400
Дивиденди	1000	-----	6000
Дял от дивидентите	400		2400

Първа година

- 1.. Придобиване на инвестицията 20000лв.

<i>Д-т</i>	222	Инвестиции в асоциирани предприятия	20000	
<i>К-т</i>	503	Разплащателна сметка		20000

2. Отразяване на финансовия резултат

<i>Д-т</i>	222	Инвестиции в асоциирани предприятия	800	
<i>К-т</i>	722	Приходи от съучастия		800

3. Приключване на сметка 722

<i>Д-т</i>	722	Приходи от съучастия		800
<i>К-т</i>	123	Печалби и загуби		800

4. Отразяване на дивидентите
<i>Д-т</i>	424	Вземания от съучастия	400
	<i>К-т</i>	222 Инвестиции в асоциирани предприятия	400
5. Получаване на дивидента
<i>Д-т</i>	503	Разплащателна сметка	400
	<i>К-т</i>	424 Вземания от съучастия	400

След края на първата година инвестицията ще бъде
 $20000 + 800 - 400 = 10400\text{лв.}$

Д-т	222	К-т
20000		400
800		
20400		

Втора година

През тази година финансовия резултат е загуба. В този случай делът на инвеститора е 12000лв. Характерното при този метод е това, че делът на инвеститора в загубата е до размера на инвестицията (20400лв.), а разликата се отразява зад балансово.

1. Отразяване делът на загубата /до размера на инвестицията/
<i>Д-т</i>	623	Разходи по операции с финансови активи и инструменти	12000
	<i>К-т</i>	222 Инвестиции в асоциирани предприятия	12000
2. Приключване на сметка 623

<i>Д-т</i>	123	Печалби и загуби	12000
<i>К-т</i>	623	Разходи по операции с финансови активи и инструменти	12000

След края на втората година инвестицията е равна на:

$$(20000\text{лв.} - 12000\text{лв.}) = 8400$$

<i>Д-т</i>	222	<i>К-т</i>
	20400	1200
	8400	

Трета година

През тази година финансовият резултат е печалба, чийто дял на база делът на инвестицията (40%) е 2400лв.

1. Увеличение на инвестицията с дела на финансовия резултат

<i>Д-т</i>	222	Инвестиции в асоциирани предприятия	2400
<i>К-т</i>	722	Приходи от съучастия	2400

2. Отразяване на начислените дивиденди

<i>Д-т</i>	424	Вземания от съучастия	2400
<i>К-т</i>	222	Инвестиции в асоциирани предприятия	2400

След тази операция инвеститорът е покрил своя дял от загубата от предходната година и има размер на инвестицията, равен на 8400.

<i>Д-т</i>	222	<i>К-т</i>
	8400	2400
	2400	
	8400	

Пример със себестойностен метод:

„X” АД купува акции в търговски дружество „У” за 60000 лева. За придобиването са изплатени такси и хонорари 2000 лева. В годишния отчет на асоциираното предприятие са гласувани дивиденди в т.ч. за инвеститора 4000лв. Гласувани са и дивиденди от неразпределената печалба от минали години 2000 лева.

1. Отчитане на придобитата инвестиция

<i>Д.-т</i>	222	Инвестиции в асоциирани предприятия	62000
<i>К-т</i>	503	Разплащателна сметка	62000

2. Отразяване на начислените дивиденди

<i>Д.-т</i>	424	Вземания от съучастия	4000
<i>К-т</i>	722	Приходи от съучастия	4000

3. Отразяване на дивидентите от не разпределената печалба от минали години

<i>Д.-т</i>	424	Вземания от съучастия	2000
<i>К-т</i>	222	Инвестиции в асоциирани предприятия	2000

Д-т	222	К-т
62000		2000

Себестойността на инвестицията е 60000 лева.

2 КРАТКОСРОЧНИ ФИНАНСОВИ АКТИВИ

Към тях се отнасят ценни книжа, които се купуват с цел получаване на ефект от разликата между „курс купува” и „курс продава”. Те могат да бъдат собствени или чужди, като последните могат да се търгуват или да се залагат като обезпечение. Те се отчитат по цена на придобиване. По същия начин се отчитат облигациите и държавните ценни книжа /със срок до една година/.

Акциите се емитират от акционерни дружества и са част от акционерния капитал /основен капитал/.

Акцията може да бъде оценена по:

- номинална стойност – обозначена на акцията;
- емисионна стойност – по които се продават акциите. Тя може да бъде по – голяма, по-малка или равна на емисионната;
- борсова стойност – тя се формира на фондовата борса в резултат на търсенето и предлагането;
- фактическа стойност – тя е равна на ликвидационния капитал т.е. дела от ликвидационния капитал, които се получава като отношение между размера му и броя на издадените акции.

Облигациите също са ценни книжа, които се емитират за получаване на средства под форма на облигационни заеми. Когато тези облигации са със срок до една година ефектът от тях е разликата между „курс купува” и „курс продава”. Акциите и облигациите с краткосрочен характер се отчитат със сметките от група 51:

- 511 Финансови активи, държани за купуване
- 512 Изкупени собствени акции
- 513 Финансови активи, заложи като обезпечение
- 514 Изкупени собствени облигации

- 515 Държавни ценни книжа

Сметките са активни имуществени. Аналитичното отчитане осигурява информация за издателя, номиналната стойност, брой на акции и облигации.

Акциите се отчитат по цена на придобиване и се продават с цел да се получи по-висока стойност. Възможно е тя да бъде по-ниска или равна на цената на придобиване. Разликата между тези две цени се отчита като разход или приход.

Пример:

1. Купени са 500 бр. акции с номинална стойност 10 лв. и цена на придобиване 12 лв.

<i>Д-т</i>	511	Финансови активи, държани за търгуване	6000
<i>К-т</i>	503	Разплащателна сметка	6000

2. Половината от акциите са продадени с цена 14 лв.

<i>Д-т</i>	503	Разплащателна сметка	3500
<i>К-т</i>	511	Финансови активи, държани за търгуване	3000
<i>К-т</i>	723	Приходи от операции с финансови активи и инструменти	500

3. Сто броя са продадени с цена 11 лева

<i>Д-т</i>	503	Разплащателна сметка	1100
<i>Д-т</i>	623	Разходи по операции с финансови активи и инструменти	100
<i>К-т</i>	511	Финансови активи, държани за търгуване	1200

Собствени акции се изкупуват за да се регулира броя им, за продажба на персонала или на акционерите. В този случай се използва сметка

512 Изкупени собствени акции

Пример:

1. Изкупени са 150 собствени акции с поминал 10 лева, цена на придобиване 11 лева

<i>Д-т</i>	512	Изкупени собствени акции	1650
<i>К-т</i>	501	Каса	1650

2. Продадени са акциите с продажна цена 13 лева

<i>Д-т</i>	501	Каса	1950
<i>К-т</i>	512	Изкупени собствени акции	1650
<i>К-т</i>	723	Приходи от операции с финансови активи и инструменти Акциите могат да бъдат обезценени в края на годината.	

В случая се ползват сметките:

625   Разходи от последващи оценки на финансови активи и инструменти

725   Приходи от последващи оценки на финансови активи и инструменти.

Държавните ценни книжа се емитират от държавата. Предприятието ги купува за да получи икономическа изгода от тях. Отчитат се със сметка

512   Държавни ценни книжа.

Аналитичното отчитане е по видове облигации – съкرو-вищни бонове, брой, номинална стойност, цена на придобиване и падеж. Придобиването на облигациите може да бъде по продажна /борсова/ цена, която е по-висока или по-ниска от отчетната.

Пример:

1. Купени са 200 броя облигации с цена на придобиване 14 лева за брой

<i>Д-т</i>	515	Държавни ценни книжа	2800
<i>К-т</i>	503	Разплащателна сметка	2800

2. Облигациите са продадени с продажна цена 15 лева за брой

<i>Д-т</i>	503	Разплащателна сметка	3000
<i>К-т</i>	515	Държавни ценни книжа	2800
<i>К-т</i>	723	Приходи от операции с финансови активи и инструменти	200

3. ОТЧИТАНЕ НА ТЪРГОВСКАТА РЕПУТАЦИЯ

В условията на пазарно ориентирана икономика се извършват редица бизнес комбинации между предприятия. Съществуващите се различават по различната форма на участие в капиталите между предприятията. При бизнес комбинация придобиване, т.е. когато едно предприятие /А/ придобива друго /Б/ и последното престава да съществува се формира търговска репутация.

Прилагашите се задължително у нас международни счетоводни стандарти признават положителна търговска репутация, а в счетоводните стандарти за малки и средни предприятия се третира и отрицателна търговска репутация.

Същността на двете разновидности е посочена в ЗС /допълнителни разпоредби/, като положителната е “превишението на разходите по придобиването над дела на придобиващия в справедливата стойност на придобитите разграничими активи и пасиви”, а отрицателната е “превишението над дела на придобиващия в справедливата стойност на придобитите разграничими активи и пасиви над разходите по придобиването”.

Счетоводното отчитане се извършва чрез сметки от гр. 23 и сметки

213	Положителна търговска репутация /активна/
232	Отрицателна търговска репутация /корективна/

При възникване на съответната репутация се използва и сметка

498 Други дебитори

Пример:

Предприятие “Х” изкупува предприятие “У”. След изкупуването “У” престава да съществува.

Предприятие “У” има следните активи и пасиви:

х.лв. Актив	Баланс	Пасив х.лв.
А. Дълготрайни активи		А. Собствен капитал
I. Материални		I. Основен капитал 5700
1. Машини 2000		II. Резерви 50
2. Сгради 1800		
общо р. ”А” 3800		
Б. Краткотрайни активи		Б. Краткосрочни пасиви
I. Краткотрайни материални активи		I. Краткосрочни задължения
		1. Задължения към банки 60
1. Стоки 2000		
2. Материали 1000		
общо р. ”Б” 3000		
Сума на актива 6800		Сума на пасива 6800

Разходите по придобиването възлизат на 8000000лв. те са изплатени от разплащателната сметка на предприятие “Х”

1. Отчитане на преведената сума /покупна стойност от предприятие “Х”

<i>Д-т</i>	498	Други дебитори	8000000
<i>К-т</i>	503	Разплащателна сметка	8000000

2. Отразяване придобитите активи

<i>Д-т</i>	203	Сгради и конструкции	1800000
<i>Д-т</i>	204	Машини и оборудване	2000000
<i>Д-т</i>	302	Материали	1000000
<i>Д-т</i>	304	Стоки	2000000
<i>К-т</i>	498	Други дебитори	6800000

3. Отчитане поетите пасиви от предприятието “У”

<i>Д-т</i>	498	Други дебитори	60000
<i>К-т</i>	151	Получени краткосрочни заеми	60000

Отчитане на търговската репутация, която в примера е положителна, е видно от салдото на сметка 498

	Д-т	498	К-т		Д-т	231	К-т
1.	8000000		6800000	2.			
2.	60000		1260000	→	1260000		
	8060000		8060000				
						А	

Ако покупната цена в посочения пример беше 6800000 лв. тогава щеше да се отрази отрицателна репутация

КЛЮЧОВИ ДУМИ:

Съучастие – парична или апортна вноска в друго предприятие за съвместна дейност, но без участие в капитала.

Дялове – участие в капитала на друго предприятие под формата на акции или сертификат за дялово участие.

Ценни книжа – участие в капиталите, но без компенсатор нямат капиталов характер.

Инвестиционен имот – различни веществени активи / земя, сгради, машини и др./ с които собственикът получава доходи от други предприятия.

Дъщерно предприятие – това, което се контролира от друго.

Себестойностен метод – метод за счетоводно отчитане на инвестицията, при който инвестицията се води по себестойност /разходите по придобиването ѝ/. В отчета за приходите и разходите се отчита печалба от инвестираното предприятие след датата на придобиване, разпределената печалба като дивидент от период предхождащ инвестицията с нея се намалява инвестицията.

Капиталов метод – инвестицията се отразява по цена на придобиване и в последствие се коригира с промяната в дела на инвеститора в нетните активи, настъпила след придобиването. в отчета за приходите и разходите се отразява делът от финансовия резултат от съучастие. Делът на инвеститора в загубата се отразява като финансов разход. С дивидента се намалява инвестицията.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Башева С., Спец курс по финансово счетоводство, ИСК при УНСС Център за дистанционно обучение, С., 2002
2. Душанов Ив., Димитров М., Курс по счетоводство на предприятието, С., Ромина, 2003